

La traducció, ara i aquí

RAMON FARRÉS

“... in un'epoca in cui altri media velocissimi e di estesissimo raggio trionfano, e rischiamo d'appiattire ogni comunicazione in una crosta uniforme e omogenea, la funzione della letteratura è la comunicazione tra ciò che è diverso in quanto è diverso, non ottundendolo bensì esaltandone la differenza, secondo la vocazione propria del linguaggio scritto.”

Italo Calvino (*Lezioni americane. Sei proposte per il prossimo millennio*)

“... en una època en què altres mitjans de comunicació rapidíssims i d'abast molt ampli triomfen i amenacen amb aplanar tota comunicació en una capa uniforme i homogènia, la funció de la literatura és la comunicació entre tot el que és diferent en la mesura que és diferent, sense esmorteir aquesta diferència sinó, al contrari, exaltant-la, d'acord amb la vocació pròpia del llenguatge escrit.”

Italo Calvino (*Lliçons americanes. Sis propostes per al pròxim mil·lenni*. Traducció d'Anna Casassas.)

La revista *Reis* ha volgut dedicar el seu número 10 —tota una fita!— a la traducció. Una decisió coherent que no hauria de sorprendre ningú, perquè la traducció hi ha tingut un protagonisme important des dels inicis. I no podria ser d'una altra manera en una publicació que es defineix com a “revista d'idees i cultura”. Les idees i la cultura es transmeten gairebé sempre mitjançant la traducció, si exceptuem, és clar, aquelles idees i aquelles manifestacions culturals que s'expressen en la mateixa llengua del lector. Però *Reis*, que té molt clar l'àmbit lingüístic i cultural en què s'inscriu, el dels països de llengua catalana, ha estat oberta també des del principi als quatre vents, per tal que hi poguessin circular còmodament les reflexions i les expressions artístiques provinents d'altres àmbits geogràfics i culturals. D'aquí el protagonisme que ha concedit a la traducció, que d'altra banda no s'ha limitat a la seva funció transmissora, sinó que a més ha estat

objecte autònom de reflexió. Aquest monogràfic, doncs, no és més que una conseqüència lògica dels cinc anys llargs d'història de *Re/s*.

En poc temps —amb prou feines uns quants decennis— la traducció ha passat de ser una activitat grisa, pràcticament anònima i invisible (*La invisibilitat del traductor* és el títol d'un llibre cèlebre de l'expert en la matèria Lawrence Venutti), excepte quan la practicaven plomes excelses com ara Carner, Riba i Sagarra, a convertir-se en un objecte d'estudi complex en centres universitaris especialitzats. Actualment milers d'estudiants es formen cada any com a traductors i/o traductòlegs a les universitats Pompeu Fabra i Autònoma de Barcelona, a la de Vic, a la de Castelló, a la d'Alacant, a la de Perpinyà... O a alguna de les centenars d'universitats amb què aquestes tenen convenis d'intercanvi a la resta dels estats espanyol i francès, en altres països europeus o a Amèrica, Àsia, Àfrica o Oceania. No és cap exageració: els estudis de traducció han viscut —per motius ben obvis— una internacionalització tan espectacular com el seu mateix creixement en un període de temps tan breu. Avui no tan sols ja no és cap raresa trobar traductors al català de l'àrab, del xinès o del japonès, sinó que sovint aquests traductors s'han format en part a Síria o al Marroc, a Pequín o a Taipei, a Tòquio o a Kioto. Alhora, i com a conseqüència directa de tot aquest fenomen, la visió de la traducció s'ha eixamplat. Els estudis sobre traducció es fan ara des d'enfocaments lingüístics, literaris, històrics, psicològics, antropològics...

En aquest monogràfic de *Re/s* dedicat a la traducció, cenyint-nos a la traducció literària —i per tant descartant ja un ventall molt gran de possibilitats: la traducció jurídica, la tècnica, l'audiovisual, la periodística, la comercial...—, hem volgut donar un tast d'aquests diferents enfocaments i alhora reflectir aquella internacionalització mitjançant la presentació de textos provinents d'àmbits remots en l'espai o en el temps. Hi trobarem des de reflexions dels mateixos traductors —és el cas d'Anna Casassas, que ens deixa xafardejar en el seu diari professional; de Jordi Parramon, que ens explica el procés de gestació d'una de les seves premiades versions de poesia clàssica llatina, i també de Víctor Obiols, que ens parla de la seva experiència com a traductor de poesia per ser musicada— fins a assaigs sobre traductors i traduccions, i per tant sobre la recepció de determinades obres literàries en l'àmbit català —és el cas de l'article de Miquel Desclot sobre la tan cèlebre com bandejada antologia de poesia nordamericana d'Agustí Bartra i del de Jordi Jané sobre les traduccions de Heinrich Böll—, passant per híbrids de reflexió, traducció i creació tan estimulants com la particular lectura que fa Arnau Pons de l'obra de Velimir Khlèbnikov.

Pel que fa als textos traduïts, rescatem el treball de dos traductors —i escriptors— que ja no es troben entre nosaltres: unes versions del místic alemany del segle XVII Angelus Silesius que va deixar inèdites Segimon Serrallonga en morir l'any 2002 i una part del llibre del poeta turcoalemany Zafer Şenocak que estava traduint Yael Langella quan ens va deixar sobtadament a començaments del 2007. Completen aquesta selecció poètica les versions que Annie Bats ha fet de l'autor nigerià Remi Raji. Finalment, hem volgut donar a conèixer la publicació *Quaderns. Revista de Traducció*, l'única en l'àmbit català dedicada exclusivament al món de la traducció, mitjançant un article signat per Elena Carné.

Esperem, si més no, haver donat un petit tast de la pluralitat de mons que s'obren darrere aquesta cortina translúcida que s'anomena traducció.